

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับประสิทธิผล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1

The Relationship between School-Based Management and the Effectiveness of Schools under the Office of Nakhon Phanom Educational Service Area 1

เรืองศักดิ์ ชูปาวา¹ รศ.อนันต์ ปานศุภวัชร² และรศ.ดร.ศักดิ์ไทย สุรกีจาวร³

Ruangsak Chupawa,¹ Assoc. Prof.Anun Pansuppawat² and Assoc.Prof.Dr.Sakthai Surakitbowon³

¹นักศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

²กศ.ม. (ชีววิทยา) รองศาสตราจารย์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

³กศ.ด. (การบริหารการศึกษา) รองศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และประสิทธิผลของโรงเรียน 2) เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียน และประสิทธิผลของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียน และประสิทธิผลของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนขนาดแตกต่างกัน 4) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับประสิทธิผลของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 5) ศึกษาอำนาจพยากรณ์การบริหารโรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน และ 6) เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 600 คน ครูผู้สอน จำนวน 3,338 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2,950 คน รวมทั้งหมด จำนวน 6,888 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 369 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 45 คน ครูผู้สอน จำนวน 189 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 135 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่สร้างขึ้นนำไปทดลองใช้ได้ค่าความเชื่อมั่นด้านการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เท่ากับ 0.92 และค่าความเชื่อมั่นประสิทธิผลของโรงเรียนทั้งฉบับ เท่ากับ 0.92 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การทดสอบค่าเอฟ เพื่อเปรียบเทียบอธิบายสมมติฐาน การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สันและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนและประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 อยู่ในระดับมาก 2) ผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียน และประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 3) ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง 4) การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้านหลักการบริหารตนเอง ด้านหลักการกระจายอำนาจหลักการ คัดอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน และด้านหลักการมีส่วนร่วม โดยมีสมการพยากรณ์ ดังนี้ $Y' = 0.313 + .394X_4 + .184X_1 + .166X_3 + .169X_2$ 5) แนวทางหาแนวทางพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักการบริหารตนเอง ด้านหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล ด้านงานบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

คำสำคัญ: การบริหาร โรงเรียนเป็นฐาน ประสิทธิผลของโรงเรียน ความสัมพันธ์

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the state of the school-based management and the effectiveness of the schools; 2) compare the state of the school-based management of the schools and the effectiveness of the schools according to the opinions of the administrators, teachers and basic education school board members; 3) compare the state of the school-based management of the schools and the effectiveness of the schools according to the opinions of the administrators, teachers and basic education school board members in the schools with different sizes; 4) find the relationship between the state of the school-based management and the effectiveness of the schools according to the opinions of the administrators, teachers and basic education school board members; 5) study the prediction power of the school-based management that affected the effectiveness of the schools; and 6) find guidelines for developing the school-based management of the schools under the Office of Nakhon Phanom Educational Service Area 1. The populations of 6,888 people in the study included 600 school administrators, 3,338 teachers and 2,950 basic education school board members. The sample groups of 369 subjects consisted of 45 school administrators, 189 teachers and basic education school board members gained by using multi-stage random sampling. The constructed tools were tested and gained the reliability of 0.92 for the school-based management and the reliability of 0.92 for the effectiveness of the schools. The data were analyzed using a computer software package to calculate frequencies, percentages, means, standard deviations, t-test, F-test (to compare and explain hypotheses), the correlation coefficients of the simple Pearson and multiple regression analysis at each stage. The results of this research were as follows: 1) The state of the school-based management and the effectiveness of the schools under the Office of Nakhon Phanom Educational Service Area 1 were at high levels. 2) The opinions of the administrators, teachers and basic education school board members on the state of the school-based management of the schools and the effectiveness of the schools under the Office of Nakhon Phanom Educational Service Area 1 were significantly different at the .01 level. 3) On the whole, the state of the school-based management had a highly significant positive correlation with the effectiveness of the schools under the Office of Nakhon Phanom Educational Service Area 1. 4) The school-based management could predict the effectiveness of the schools under the Office of Nakhon Phanom Educational Service Area 1 at the statistically significant level of .01, namely the school-based management in the following aspects: self-administration, the principles of decentralization, the principles of empowering educational management to people, and the principles of participation. The prediction equations were $Y' = 0.313 + .394X_4 + .184X_1 + .166X_3 + .169X_2$. 5) The research offered guidelines for developing the school-based management in 4 aspects: the principles of self-administration, the principles of checks and balances, human resources administration and general administration.

Keywords: school-based management, effectiveness of schools, relationship

บทนำ

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นกลยุทธ์ในการปรับปรุงการจัดการศึกษา โดยเปลี่ยนอำนาจหน้าที่การตัดสินใจจากส่วนกลางไปยังแต่ละโรงเรียน โดยให้คณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าและผู้แทนผู้ทรงคุณวุฒิ ได้มีอำนาจในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ

งานงบประมาณ งานบุคลากร และงานบริหารทั่วไป โดยเป็นไปตามความต้องการของนักเรียนและชุมชน การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจะต้องนำมาใช้ในการจัดการศึกษาของไทย ตามสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 40 ที่ระบุว่า “ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน

ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา” โดยที่ต้องนำการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมาใช้ในโรงเรียน การศึกษาในเรื่องของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จึงเป็นความจำเป็นที่ผู้บริหาร ควรมีความรู้ความเข้าใจเพื่อนำมาปฏิบัติในสถานศึกษาต่อไป

การจัดการศึกษาเป็นภารกิจทางสังคมที่มีหลายจุดมุ่งหมาย เช่น เพื่อการสร้างคนให้เป็นคนดีมีวัฒนธรรม เป็นคนที่สามารถประกอบอาชีพและดำรงตนได้อย่างเหมาะสมในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงแทบทุกด้านอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาต้องรับภาระ ในการยกระดับความรู้ความสามารถ ยกย่องความคิด ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานะทางสังคมของบุคคล มีบทบาทสร้างเสริมประชาธิปไตย และกระบวนการประชาธิปไตยในวิถีชีวิต รัฐและสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัยในอดีตได้เคยใช้การศึกษาเพื่อวัตถุประสงค์ทางการบริหาร การปกครอง การศาสนา เพื่อเป็นชาตินิยม เพื่อเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบการตลาด (Market Economy) เพื่อตอบสนองภาวะโลกาภิวัตน์ และเศรษฐกิจแบบเสรี (Free Economy) การดำเนินงานการศึกษาให้บรรลุผลตามที่รัฐและสังคมในแต่ละยุคปรารถนาได้นั้น ระบบบริหารและการจัดการศึกษาก็จะถูกปรับให้สามารถดำเนินการให้ตอบสนองภารกิจและวัตถุประสงค์เหล่านั้นอยู่เสมอ แบบแผนของการบริหารจัดการและการดำเนินงานการศึกษาในอดีตเป็นแบบรวมอำนาจมอบอำนาจ แบ่งอำนาจบางส่วนและการกระจายอำนาจในรูปแบบต่าง ๆ แต่ปัจจุบันนี้กระแสบระบบเศรษฐกิจแบบเสรีและระบบกลไกการตลาดตามแนวโน้มของภาวะเศรษฐกิจซึ่งจะส่งผลต่อการกำหนดแนวทาง หรือวิธีการจัดการศึกษาที่แน่นอน หลักสำคัญที่จะกลายเป็นกรอบแนวคิดในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองสภาพดังกล่าว คือการดำเนินการให้การศึกษาทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนที่ล้อมรอบโรงเรียนที่เป็นบริบทของโรงเรียนหรือสถานศึกษา จึงต้องปรับระบบบริหารสถานศึกษาให้สามารถบริหารจัดการตนเองได้ค่อนข้างอิสระ เป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสังคมของโรงเรียน ด้วยเหตุที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดไว้ในหมวด 3 มาตรา 49 ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วย

ตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ” ทำให้การจัดการศึกษาต้องมีการดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ เรื่องการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยมุ่งหวังว่าการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาจะเป็นเครื่องมือที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา เพราะเมื่อมีการกระจายอำนาจหน่วยงานระดับล่างสุด หรือสถานศึกษาจะเป็นผู้ใช้อำนาจการตัดสินใจในการบริหารและจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนในท้องถิ่น การดำเนินการดังกล่าวจะขึ้นอยู่กับทุกฝ่ายในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการในลักษณะที่เป็น การดำเนินการทั้งร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมตรวจสอบ ร่วมประเมิน และร่วมพัฒนา (ภาณุวัฒน์ ภักดิ์วงศ์. 2541 : 27 - 34) ดังนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 39 จึงระบุไว้ว่า “ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง” การบริหารและการจัดการศึกษาต้องการกระจายอำนาจในระดับปฏิบัติให้มากที่สุด มีความตระหนักและให้ความสำคัญแก่ชุมชนและองค์กรท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนและผู้ปกครองนักเรียนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management หรือ SBM) จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่น่ามาใช้เพื่อช่วยปรับปรุงการกระจายการควบคุมจากส่วนกลาง ไปสู่ระดับโรงเรียน มุ่งเน้นให้กลุ่มที่ใกล้ชิดกับผู้เรียน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชนได้มีโอกาสควบคุมสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น เพราะแนวคิดในการบริหารงานของโรงเรียนจะเป็นในลักษณะที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน หรือเป็นศูนย์กลางของการบริหารจัดการโรงเรียนโดยตรงเป็นแนวคิดที่มุ่งให้อิสระความคล่องตัวแก่สถานศึกษา โดยมีตัวแทนของคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยมีความเชื่อว่าการตัดสินใจที่ดีที่สุด เกิดจากการตัดสินใจของคณะบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดและมีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนมากที่สุด

การบริหารโดยใช้กลยุทธ์การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจะนำมาซึ่งการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียน และประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียน และประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนขนาดแตกต่างกัน

4. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. เพื่อศึกษาอำนาจพยากรณ์การบริหารโรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1

6. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน แตกต่างกัน

2. สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

3. การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน มีความสัมพันธ์ทางบวก

4. การบริหารโรงเรียนเป็นฐานมีอำนาจพยากรณ์ต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาตามกรอบแนวคิดของอุทัย บุญประเสริฐ (2543 : 154-156) โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 5 ประการ ประกอบด้วย 1) หลักการกระจายอำนาจ 2) หลักการมีส่วนร่วม 3) หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน 4) หลักการบริหารตนเอง 5) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล ด้านประสิทธิผลของโรงเรียนในการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมี 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านการบริหารบุคคล และ 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช 2545 ทุกฉบับ แสดงเป็นแผนภาพขอบข่ายแนวคิด ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 6,907 คน

กลุ่มตัวอย่าง 369 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 45 คน ครูผู้สอน จำนวน 189 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 135 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่าที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผ่านการแก้ไขตามอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าความเชื่อมั่นด้านการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เท่ากับ 0.92 และด้านประสิทธิผลของโรงเรียนเท่ากับ 0.93

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามโดยใช้ข้อคำถามเพื่อหาแนวทางพัฒนาจากข้อคำถามในแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเห็นชอบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเอง

2. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

3. ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจากโรงเรียนที่กำหนดให้เป็นกลุ่มตัวอย่าง รวม 369 ฉบับ ได้รับกลับคืนมาจำนวน 363 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 98.37

4. แบบสอบถามแนวทางการพัฒนา ผู้วิจัยได้นำไปส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 ท่าน และรับคืนด้วยตนเองทั้งหมด 10 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพ และขนาดโรงเรียน โดยนำมาแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 อยู่ในระดับปานกลาง วิเคราะห์โดยใช้การคำนวณหาค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานมีความแตกต่างกัน วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจึงทำการทดสอบรายคู่ โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ (Scheffe')

สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจึงทำการทดสอบรายคู่ โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ (Scheffe')

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน มีความสัมพันธ์ทางบวก วิเคราะห์โดยการทดสอบความสัมพันธ์อย่างง่าย โดยใช้วิธีของเพียร์สัน

การบริหารโรงเรียนเป็นฐานมีอำนาจพยากรณ์ต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 วิเคราะห์โดยใช้การถดถอยพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยนำตัวแปรการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และประสิทธิผลที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมไปร่างเป็นแนวทางการพัฒนา จากนั้นนำร่างดังกล่าวไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน ให้ความเห็นชอบ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียน และประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียน อยู่ในระดับมากทั้งหมด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้งหมด

2. สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 ผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง

4. อำนาจพยากรณ์ของสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 ตัวแปรพยากรณ์ที่นำมาวิเคราะห์ 5 ตัวแปร พบว่ามี 4 ตัวแปรย่อยที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ด้านหลักการบริหารตนเอง ด้านหลักการกระจายอำนาจ หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน และด้านหลักการมีส่วนร่วม เท่ากับ .946 โดยมีสมการพยากรณ์ ดังนี้ $Y' = 0.313 + .394X_4 + .184X_1 + .166X_3 + .169X_2$ มีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 89.60

5. แนวทางการพัฒนาที่ต้องนำไปหาแนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักการบริหารตนเอง ด้านหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล ด้านงานบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป โดยนำตัวแปรการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และประสิทธิผลที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม ไปร่างเป็นแนวทางการพัฒนา จากนั้นนำร่างดังกล่าวไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน ให้ความเห็นชอบ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษา มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และ ประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 อยู่ในระดับมาก จากการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่าอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีส่วนร่วมในการจัดการทุกขั้นตอน โรงเรียนมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจการดำเนินงานด้านบุคลากร ผู้บริหารโรงเรียนมีการกระจายอำนาจหน้าที่การบริหารไปยังคณะกรรมการฯ

2. สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และ ประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแตกต่างกัน จากการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ F-test พบว่า ผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยผู้บริหารมีความคิดเห็นมากกว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักการดำเนินงาน จัดการศึกษาให้ประชาชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยผู้บริหารมีความคิดเห็นมากกว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าในมุมมองของผู้บริหารเห็นว่าโรงเรียนส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน คณะกรรมการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องระดมทรัพยากร และทุนจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนและโรงเรียนส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาขององค์กรอื่น

3. การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสัมพันธ์ทางบวก จากการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ F-test ผลการวิจัยพบว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารโรงเรียนทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพของโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีสมการพยากรณ์ดังนี้ $Y' = 0.313 + .394X_1 + .184X_2 + .166X_3 + .169X_4$ มีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 89.60 โดยการบริหารโดยใช้

โรงเรียนเป็นฐานด้านหลักการบริหารตนเอง (X_1) ด้านหลักการกระจายอำนาจ (X_2) หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน (X_3) และด้านหลักการมีส่วนร่วม (X_4) เมื่อใช้การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานทั้ง 4 ตัวดังกล่าวเป็นตัวพยากรณ์เท่ากับ .946 มีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 89.60 ทั้งนี้เป็นเพราะโรงเรียนให้ความสำคัญต่อการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรในกระบวนการจัดการแหล่งการเรียนรู้และการวัดผลประเมินผล ผู้บริหารโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีรูปแบบการให้วิทยุกำลังใจหลายลักษณะซึ่งผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนด และได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย การบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประสานผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีส่วนร่วมในการจัดการทุกขั้นตอน ทั้งนี้โรงเรียนมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจการดำเนินงานด้านบุคลากร และผู้บริหารโรงเรียนมีการกระจายอำนาจหน้าที่การบริหารไปยังคณะกรรมการฯ และผู้เกี่ยวข้องทุกคนมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน คณะกรรมการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องระดมทรัพยากร และทุนจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน และโรงเรียนส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาขององค์กรอื่น เช่น ศูนย์เด็ก วัด บ้าน ซึ่งเป็นผลให้การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพของโรงเรียน

4. แนวทางพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักการบริหารตนเอง ด้านหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล ด้านงานบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรกำหนดให้มีนโยบาย แผนงาน/โครงการ การฝึกอบรมการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน รวมทั้งกำหนดให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินผล ภายหลังการอบรม

2. นำไปใช้ประกอบการวางแผนและเป็นกรอบชี้ทางทิศทางการอบรมพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนในสังกัด ให้มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับสูงโดยเฉพาะด้านหลักการบริหารตนเอง และด้านหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นรายกรณี เช่น โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจะทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยว

กับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่สามารถนำผลการวิจัยมาเผยแพร่และประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณ์เทพ อุปจันทร์. (2542). “การบริหารแบบยึดโรงเรียนเป็นฐาน School-Based Management : SBM,” วารสารข้าราชการครู. : 32-37; สิงหาคม - กันยายน.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สำนักงาน. (2546). **คู่มือการสรรหาและการเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- คารม ช่วยสุข. (2545). **ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- ถวิล มาตรเยี่ยม. (2542). “การบริหารจัดการโดยโรงเรียนเป็นฐาน,” สารปฏิรูป. กรกฎาคม.
- ณัฐนันท์ เขจรนันท์. (2545). **การจัดการทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ธีระ รุญเจริญ, ปราชญา กล้าผจญ และสัมมา รธนีย์. (2545). **การบริหารเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2542). **การบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- การศึกษา, สำนักงาน. (2545). **แนวทางการบริหารและจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา**. เอกสารการประชุมเชิงวิชาการ. กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- บรรยงค์ โตจินดา. (2543). **การบริหารงานบุคลากร (การจัดการทรัพยากรมนุษย์)**. กรุงเทพฯ : อมรการพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก.
- บุญมี เณรยอด. (2546). **การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน : วิถีและวิถีไทย**. กรุงเทพฯ : สกศ.
- พะยอม วงศ์สารศรี. (2545). **การบริหารทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพฯ : สุภา.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2550). **วิธีวิทยาการวิจัย**. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รุจิร ภูสาระ และจันทราณี สงวนนาม. (2545). **การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ : บั๊ค พอยท์.
- วิโรจน์ สารัตนะ. (2542). **การบริหารโรงเรียนแบบกระจายอำนาจ (DSM : Desentralized School Management)**. กรุงเทพฯ : โรงเรียนพิมพ์พิทยวิสูตร.
- สามัญศึกษา, กรม. (2541). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540; 11 ตุลาคม**. พระราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 114 ตอนที่ 55 ก. : โรงพิมพ์การศาสนา.
- เสาวนิตย์ ชัยมุสิก. (2544). **การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อประกันคุณภาพการศึกษา**. กรุงเทพฯ : บั๊คพอยท์.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์และคณะ. (2541). **การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ. อัดสำเนา.
- ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงาน. (2550). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน. อัดสำเนา.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2543). **การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- Cronbach, Lee J. (1974). **Essentials of Psychological Testing**. 3th ed. New York : Harper & Row Publisher.
- Cheng, Yin Cheong. (1996). **School Effective and School-based Management. A Mechanism for Development**. Washington, D.C. : The Falmer Prees.
- Likert, Rensis. (1961). **The Human Organization**. New York : McGraw – Hill, Inc.